

Europejski Kodeks Praktyk Statystycznych

Wersja 2011

przyjęty przez Komitet ds. Europejskiego Systemu Statystycznego w dniu 28 września 2011 r.

Preambuła

Wizja Europejskiego Systemu Statystycznego¹

„Europejski System Statystyczny będzie światowym liderem w dziedzinie usług związanych z informacjami statystycznymi oraz najważniejszą dostawcą informacji dla Unii Europejskiej i jej państw członkowskich. W oparciu o naukowe zasady i metody Europejski System Statystyczny będzie oferować i stale ulepszać program zharmonizowanej statystyki europejskiej, tworząc podstawy procesów demokratycznych i postępu społeczeństwa”.

Misja Europejskiego Systemu Statystycznego

„Dostarczamy Unii Europejskiej, światu i społeczeństwu niezależne informacje wysokiej jakości, dotyczące gospodarki i społeczeństwa na szczeblu europejskim, krajowym i regionalnym oraz zapewniamy dostępność tych informacji każdemu, komu mogą one służyć do podejmowania decyzji, prowadzenia badań i dyskusji”.

W celu realizacji tej misji i wizji członkowie Europejskiego Systemu Statystycznego dążą do wzajemnej współpracy i ciągłego współdziałania z użytkownikami, kierując się zasadami Europejskiego Kodeksu Praktyk Statystycznych i ogólnymi zasadami zarządzania jakością, takimi jak przywództwo, partnerstwo, zapewnienie poczucia satysfakcji personelu i ciągłego doskonalenia oraz integracja i harmonizacja.

Europejski Kodeks Praktyk Statystycznych

Europejski Kodeks Praktyk Statystycznych opiera się na 15 zasadach, które dotyczą środowiska instytucjonalnego, procesów tworzenia danych statystycznych i wyników badań statystycznych. Zestaw wskaźników dobrej praktyki dla każdej z zasad jest punktem odniesienia umożliwiającym kontrolę wdrażania Kodeksu. Kryteria jakości statystyk europejskich są określone w europejskich regulacjach prawnych dotyczących statystyki².

Organy statystyczne³, którymi są: Komisja (Eurostat), krajowe urzędy statystyczne i inne organy krajowe odpowiedzialne za opracowywanie, tworzenie i rozpowszechnianie statystyk europejskich⁴, wraz z rządami, ministerstwami i Radą Europejską zobowiązują się do przestrzegania Kodeksu.

Zasady Kodeksu Praktyk Statystycznych wraz z ogólnymi zasadami zarządzania jakością stanowią wspólne ramy jakości Europejskiego Systemu Statystycznego.

¹ Rozporządzenie (WE) nr 223/2009, art. 4

² Rozporządzenie (WE) nr 223/2009, art. 12

³ Rozporządzenie (WE) nr 223/2009, art. 4 i 5

⁴ Rozporządzenie (WE) nr 223/2009, art. 1. W Kodeksie Praktyk Statystycznych „inne organy krajowe odpowiedzialne za opracowywanie, tworzenie i rozpowszechnianie statystyki europejskiej” zwane są „innymi organami statystycznymi”.

Europejski Kodeks Praktyk Statystycznych

Środowisko instytucjonalne

Czynniki instytucjonalne i organizacyjne mają znaczny wpływ na efektywność i wiarygodność organów statystycznych zajmujących się opracowywaniem, tworzeniem i rozpowszechnianiem statystyk europejskich. W tym kontekście istotnymi kwestiami są: niezależność zawodowa, upoważnienie do gromadzenia danych, odpowiednia ilość zasobów, zobowiązanie do zapewnienia odpowiedniej jakości, poufność informacji statystycznych, bezstronność i obiektywność.

Zasada 1: Niezależność zawodowa. Niezależność zawodowa organów statystycznych od innych politycznych, regulacyjnych lub administracyjnych departamentów lub organów, a także od podmiotów sektora prywatnego, zapewnia wiarygodność statystyk europejskich.

Wskaźnik 1.1: Niezależność krajowych urzędów statystycznych i Eurostatu od wpływów politycznych i innego rodzaju wpływów zewnętrznych w procesie opracowywania, tworzenia i rozpowszechniania statystyk jest wymagana w przepisach prawa i zapewniana innym organom statystycznym.

Wskaźnik 1.2: Osoby stojące na czele krajowych urzędów statystycznych i Eurostatu oraz, w stosownych przypadkach, osoby stojące na czele innych organów statystycznych, zajmują wystarczająco wysoką pozycję w strukturze hierarchicznej, by mieć uprzywilejowany dostęp do władz politycznych i organów administracji publicznej. Powinny to być osoby o najwyższym statusie zawodowym.

Wskaźnik 1.3: Osoby stojące na czele krajowych urzędów statystycznych i Eurostatu oraz, w stosownych przypadkach, osoby stojące na czele innych organów statystycznych są odpowiedzialne za zapewnienie niezależności opracowywania, tworzenia i rozpowszechniania statystyk europejskich.

Wskaźnik 1.4: Osoby stojące na czele krajowych urzędów statystycznych i Eurostatu oraz, w stosownych przypadkach, osoby stojące na czele innych organów statystycznych, ponoszą wyłączną odpowiedzialność za decyzje dotyczące metod statystycznych, standardów i procedur statystycznych oraz treści i czasu publikacji informacji statystycznych.

Wskaźnik 1.5: Programy prac w zakresie statystyki są publikowane, a postępy w ich realizacji przedstawia się w sprawozdaniach okresowych.

Wskaźnik 1.6: Publikacje statystyczne są wyraźnie rozpoznawalne i wydawane odrębnie od publikacji o charakterze politycznym lub programowym.

Wskaźnik 1.7: Krajowe urzędy statystyczne i Eurostat oraz, w stosownych przypadkach, inne organy statystyczne, publicznie komentują zagadnienia związane ze statystykami; wyrażają również krytykę i wskazują przypadki niewłaściwego wykorzystania statystyk urzędowych, w zakresie, w jakim uznają to za właściwe.

Wskaźnik 1.8: Mianowanie osób stojących na czele krajowych urzędów statystycznych i Eurostatu oraz, w stosownych przypadkach, osób stojących na czele innych organów statystycznych, odbywa się wyłącznie na podstawie kompetencji zawodowych. Powody, dla których mogą być oni odwołani ze stanowiska, są określone w ramach prawnych. Wśród nich nie mogą się znajdować takie przepisy, które naruszają niezależność zawodową lub naukową.

Zasada 2: Upoważnienie do gromadzenia danych. Organy statystyczne są wyraźnie upoważnione przepisami prawa do gromadzenia informacji dla celów statystyk europejskich. Organy administracji publicznej, przedsiębiorstwa, gospodarstwa domowe i wszyscy obywatele mogą mieć prawny obowiązek udzielenia dostępu do danych lub podania takich danych na potrzeby statystyk europejskich na żądanie organów statystycznych.

Wskaźnik 2.1: Upoważnienie do gromadzenia danych w celu opracowywania, tworzenia i rozpowszechniania statystyk europejskich jest określone przepisami prawa.

Wskaźnik 2.2: Organy statystyczne mogą z mocy prawa korzystać z danych administracyjnych do celów statystycznych.

Wskaźnik 2.3: Na podstawie aktu prawnego organy statystyczne mogą wymagać udzielenia odpowiedzi w ramach badań statystycznych.

Zasada 3: Odpowiednia ilość zasobów. Zasoby dostępne organom statystycznym są wystarczające, aby spełnić wymogi statystyk europejskich.

Wskaźnik 3.1: Dostępne są zasoby ludzkie, finansowe i informatyczne, odpowiednie pod względem ilościowym i jakościowym w celu zaspokojenia bieżących potrzeb statystycznych.

Wskaźnik 3.2: Zakres, stopień szczegółowości i koszty statystyk europejskich są współmierne do potrzeb.

Wskaźnik 3.3 Istnieją procedury oceny i uzasadniania zapotrzebowania na nowe statystyki względem kosztów.

Wskaźnik 3.4: Istnieją procedury oceny ciągłego zapotrzebowania na wszystkie statystyki, pozwalające na sprawdzenie, czy prowadzenie niektórych z nich może zostać zaniechane lub ograniczone w celu uwolnienia zasobów.

Zasada 4: Zobowiązanie do zapewnienia odpowiedniej jakości. Organy statystyczne są zobowiązane do zapewniania jakości. Systematycznie i regularnie wskazują mocne i słabe strony w celu ciągłego doskonalenia jakości procesów i produktów.

Wskaźnik 4.1: Polityka jakości jest zdefiniowana i podawana do publicznej wiadomości. Ustanawia się strukturę organizacyjną i narzędzia niezbędne do zarządzania jakością.

Wskaźnik 4.2: Ustanawia się procedury planowania i monitorowania jakości procesu tworzenia statystyk.

Wskaźnik 4.3: Jakość produktów jest regularnie monitorowana i oceniana pod kątem ewentualnych kompromisów między poszczególnymi kryteriami jakości statystyk europejskich, a także raportowana zgodnie z tymi kryteriami.

Wskaźnik 4.4: Przeprowadza się regularny i gruntowny przegląd kluczowych wyników badań statystycznych, w stosownych przypadkach z udziałem ekspertów zewnętrznych.

Zasada 5: Poufność statystyk. Należy bezwzględnie zapewnić poufność dostawców danych (gospodarstw domowych, przedsiębiorstw, organów administracji i innych respondentów), poufność informacji przez nich przekazywanych oraz wykorzystywanie tych informacji wyłącznie do celów statystycznych.

Wskaźnik 5.1: Poufność danych statystycznych jest zagwarantowana przez przepisy prawa.

Wskaźnik 5.2: Pracownicy w momencie zatrudnienia podpisują prawne zobowiązanie do zachowania poufności.

Wskaźnik 5.3: Wszelkie umyślne naruszenia poufności statystyk podlegają karze.

Wskaźnik 5.4: Pracownikom zapewnia się instrukcje i wytyczne dotyczące ochrony poufności statystyk w procesie ich tworzenia i rozpowszechniania. Informacje o polityce zapewnienia poufności podaje się do wiadomości publicznej.

Wskaźnik 5.5: Obowiązują przepisy regulujące kwestie fizycznego i technicznego bezpieczeństwa i integralności statystycznych baz danych.

Wskaźnik 5.6: Dostęp do mikrodanych statystycznych dla użytkowników zewnętrznych, wykorzystujących je do celów badań naukowych, regulują ściśle określone protokoły.

Zasada 6: Bezstronność i obiektywność. Organy statystyczne opracowują, tworzą i

rozpowszechniają statystyki europejskie zgodnie z zasadą niezależności naukowej oraz w sposób obiektywny, profesjonalny i przejrzysty, zapewniający równe traktowanie wszystkich użytkowników.

Wskaźnik 6.1: Statystyki opracowuje się w sposób obiektywny, określony względami statystycznymi.

Wskaźnik 6.2: Podstawą wyboru źródeł i metod statystycznych, a także decyzji w sprawie rozpowszechniania statystyk są względy statystyczne.

Wskaźnik 6.3: Błędy wykryte w opublikowanych statystykach koryguje się w możliwie najwcześniejszym terminie, a sprostowania publikuje się.

Wskaźnik 6.4: Informacje o stosowanych metodach i procedurach podaje się do wiadomości publicznej.

Wskaźnik 6.5: Terminy i harmonogramy czasowe publikacji informacji statystycznych ogłasza się z odpowiednim wyprzedzeniem.

Wskaźnik 6.6: Powiadomienia o poważnych korektach lub zmianach w metodologii przekazuje się z wyprzedzeniem.

Wskaźnik 6.7: Wszyscy użytkownicy mają taki sam dostęp do publikacji statystycznych w tym samym czasie. Wszelki uprzywilejowany dostęp jakiegokolwiek użytkownika z zewnątrz do takich informacji przed publikacją jest ograniczony, kontrolowany, a informacje o nim podaje się do publicznej wiadomości. W razie przecieków ustalenia dotyczące dostępu do informacji przed publikacją zmienia się w sposób gwarantujący bezstronność.

Wskaźnik 6.8: Publikowane informacje statystyczne i oświadczenia dotyczące statystyk prezentowane podczas konferencji prasowych są obiektywne i bezstronne.

Procesy statystyczne

W stosowanych przez organy statystyczne procesach dotyczących organizowania, gromadzenia, przetwarzania i rozpowszechniania statystyk europejskich w pełni przestrzega się europejskich i innych międzynarodowych standardów, wytycznych i dobrych praktyk. Wiarygodność statystyk jest zwiększona dzięki dobrej renomie pod względem zarządzania i efektywności. Istotnymi aspektami są rzetelna metodologia, właściwe procedury statystyczne, unikanie nadmiernego obciążenia respondentów oraz opłacalność.

Zasada 7: Rzetelna metodologia. Podstawą jakości statystyk jest rzetelna metodologia. Wymaga ona odpowiednich narzędzi, procedur i wiedzy fachowej.

Wskaźnik 7.1: Ogólne ramy metodologiczne stosowane w statystyce europejskiej są zgodne z europejskimi i innymi międzynarodowymi standardami, wytycznymi i dobrymi praktykami.

Wskaźnik 7.2: Istnieją procedury zapewniające konsekwentne stosowanie standardowych pojęć, definicji i klasyfikacji we wszystkich organach statystycznych.

Wskaźnik 7.3: Rejestr działalności gospodarczej i operaty do badań społecznych podlegają regularnej ocenie; w razie potrzeby są one dostosowywane w celu zapewnienia wysokiej jakości.

Wskaźnik 7.4: Istnieje daleko idąca zgodność między krajowymi systemami klasyfikacji a odpowiednimi systemami europejskimi.

Wskaźnik 7.5: Rekrutuje się absolwentów odpowiednich kierunków studiów.

Wskaźnik 7.6: Organ statystyczny realizuje politykę ciągłego szkolenia zawodowego swego personelu.

Wskaźnik 7.7: Utrzymuje się współpracę ze środowiskiem naukowym w celu doskonalenia metodologii, poprawy efektywności stosowanych metod i promowania, w miarę możliwości, lepszych narzędzi.

Zasada 8: Właściwe procedury statystyczne. Podstawą jakości statystyk są właściwe procedury statystyczne, stosowane począwszy od etapu gromadzenia danych do etapu sprawdzenia

poprawności danych .

Wskaźnik 8.1: Jeżeli statystyki europejskie bazują na danych administracyjnych, definicje i pojęcia używane do celów administracyjnych są zbliżone do definicji i pojęć stosowanych do celów statystycznych.

Wskaźnik 8.2: W przypadku badań statystycznych kwestionariusze poddaje się systematycznym testom przed rozpoczęciem gromadzenia danych.

Wskaźnik 8.3: Projekty badań, wybór prób i metody estymacji są dobrze uzasadnione oraz regularnie poddawane przeglądowi i korygowane stosownie do potrzeb.

Wskaźnik 8.4: Gromadzenie danych, ich wprowadzanie i kodowanie podlega rutynowemu monitorowaniu; w razie potrzeby w tych procesach wprowadza się zmiany.

Wskaźnik 8.5: Stosuje się właściwe metody edycji i imputacji danych, poddaje się je regularnym przeglądom oraz, w razie potrzeby dokonuje się ich korekt i aktualizacji.

Wskaźnik 8.6: Zmiany wprowadza się zgodnie ze standardowymi, ustalonymi i przejrzystymi procedurami.

Wskaźnik 8.7: Organy statystyczne uczestniczą w projektowaniu danych administracyjnych w celu lepszego dostosowania danych administracyjnych do potrzeb statystycznych.

Wskaźnik 8.8: Zawiera się porozumienia z właścicielami danych administracyjnych, w których określa się ich wspólne zobowiązanie do korzystania z tych danych do celów statystycznych.

Wskaźnik 8.9: Organy statystyczne współpracują z właścicielami danych administracyjnych w celu zapewnienia jakości danych.

Zasada 9: Unikanie nadmiernego obciążania respondentów. Obowiązki sprawozdawcze są współmierne do potrzeb użytkowników i nie obciążają zbytnio respondentów. Organy statystyczne monitorują obciążenie respondentów i określają docelowe poziomy jego redukcji w czasie.

Wskaźnik 9.1: Zakres i stopień szczegółowości wymaganych statystyk europejskich ogranicza się do wartości absolutnie niezbędnych.

Wskaźnik 9.2: Obciążenie obowiązkami sprawozdawczymi rozkłada się możliwie równomiernie na badane populacje.

Wskaźnik 9.3: Informacje, których wymaga się od przedsiębiorstw, są w możliwie największym stopniu łatwo dostępne w ich księgach rachunkowych, a w miarę możliwości do ich pozyskiwania stosuje się środki elektroniczne.

Wskaźnik 9.4: W celu unikania powtarzającego się zapotrzebowania na informacje w miarę możliwości wykorzystuje się źródła administracyjne.

Wskaźnik 9.5: Organy statystyczne prowadzą powszechnie między sobą wymianę danych, pozwalającą na ograniczenie liczby prowadzonych badań.

Wskaźnik 9.6 Organy statystyczne upowszechniają środki umożliwiające łączenie źródeł danych w celu zmniejszenia obciążeń sprawozdawczych.

Zasada 10: Opłacalność. Zasoby wykorzystuje się efektywnie.

Wskaźnik 10.1: Do monitorowania wykorzystania zasobów przez organ statystyczny stosuje się środki wewnętrzne i środki zapewniane przez niezależne podmioty zewnętrzne.

Wskaźnik 10.2: Potencjał wydajności technologii informatycznych i komunikacyjnych optymalizuje się pod kątem potrzeb w zakresie gromadzenia, przetwarzania i rozpowszechniania danych.

Wskaźnik 10.3: Podejmuje się wzmożone wysiłki mające na celu zwiększenie potencjału statystycznego danych administracyjnych i ograniczenie prowadzenia badań bezpośrednich.

Wskaźnik 10.4. Organy statystyczne propagują i stosują standardowe rozwiązania pozwalające na zwiększenie efektywności i skuteczności.

Wyniki badań statystycznych

Dostępne statystyki muszą zaspokajać potrzeby użytkowników. Statystyki są zgodne z europejskimi standardami jakości i służą europejskim instytucjom, rządowi, instytutom badawczym, korporacjom oraz ogólnie, obywatelom. Istotne zagadnienia dotyczą stopnia przydatności statystyk, ich dokładności, rzetelności, terminowości, spójności, porównywalności pomiędzy regionami i krajami oraz swobodnego dostępu użytkowników do informacji statystycznych.

Zasada 11: Przydatność. Statystyki europejskie zaspokajają potrzeby użytkowników.

Wskaźnik 11.1: Funkcjonują procesy konsultacji z użytkownikami, monitorowania przydatności i praktycznej użyteczności istniejących statystyk pod względem zaspokajania potrzeb użytkowników oraz uwzględniania ich nowych potrzeb i priorytetów.

Wskaźnik 11.2 Program prac zaspokaja i odzwierciedla potrzeby priorytetowe.

Wskaźnik 11.3 Regularnie monitoruje się poziom satysfakcji użytkowników i systematycznie analizuje.

Zasada 12: Dokładność i rzetelność. Statystyki europejskie dokładnie i rzetelnie odzwierciedlają rzeczywistość.

Wskaźnik 12.1: Dane źródłowe, wyniki pośrednie oraz wyniki końcowe badań statystycznych regularnie poddaje się ocenie i kontroli pod kątem poprawności.

Wskaźnik 12.2: Błędy losowe i błędy nielosowe mierzy się i systematycznie dokumentuje zgodnie ze standardami europejskimi .

Wskaźnik 12.3: Regularnie prowadzi się analizy rewizji danych w celu doskonalenia procesów statystycznych.

Zasada 13: Terminowość i punktualność. Statystyki europejskie publikowane są w sposób terminowy i punktualny.

Wskaźnik 13.1: Terminowość publikowania danych spełnia odpowiednie standardy europejskie i międzynarodowe.

Wskaźnik 13.2: Podaje się do publicznej wiadomości standardową godzinę w ciągu dnia wyznaczoną na opublikowanie statystyk europejskich.

Wskaźnik 13.3: Częstotliwość badań uwzględnia w możliwie największym zakresie wymogi użytkowników.

Wskaźnik 13.4: Informacje o wszelkich odstępstwach od harmonogramu publikacji podaje się do wiadomości z wyprzedzeniem wraz z uzasadnieniem i nowym terminem publikacji.

Wskaźnik 13.5: Wstępne wyniki o dopuszczalnej zagregowanej dokładności można rozpowszechniać, jeżeli uznaje się je za przydatne.

Zasada 14: Spójność i porównywalność. Statystyki europejskie są spójne wewnętrznie, aktualne i porównywalne pomiędzy regionami i krajami ; możliwe jest łączenie i zbiorcze wykorzystanie powiązanych danych pochodzących z różnych źródeł.

Wskaźnik 14.1: Statystyki są wewnętrznie spójne i zgodne (np. zachowana jest ich tożsamość arytmetyczna i rachunkowa).

Wskaźnik 14.2: Statystyki są porównywalne w racjonalnie wyznaczonym okresie.

Wskaźnik 14.3: Statystyki opracowuje się zgodnie z powszechnie obowiązującymi standardami dotyczącymi zakresu, definicji, jednostek i klasyfikacji w różnych badaniach i źródłach.

Wskaźnik 14.4: Statystyki z różnych badań i zebrane w różnych okresach porównuje się i uzgadnia.

Wskaźnik 14.5: Porównywalność danych na poziomie krajowym zapewnia się w ramach Europejskiego Systemu Statystycznego poprzez ich okresową wymianę między Europejskim Systemem Statystycznym a innymi systemami statystycznymi. Badania metodologiczne prowadzi się w ramach ścisłej współpracy między państwami członkowskimi a Eurostatem.

Zasada 15: Dostępność i przejrzystość. Statystyki europejskie prezentuje się w jasnej i zrozumiałej formie, upowszechnia w sposób odpowiedni i dogodny dla odbiorców oraz zgodnie z zasadą bezstronności wraz z właściwymi metadanymi i wytycznymi.

Wskaźnik 15.1: Dane statystyczne i odpowiadające im metadane prezentuje się i archiwizuje w formie umożliwiającej ich właściwą interpretację i racjonalne porównanie.

Wskaźnik 15.2: Służby zajmujące się rozpowszechnianiem statystyk korzystają z nowoczesnych technologii informacyjnych i komunikacyjnych oraz, w razie potrzeby, z tradycyjnych wersji papierowych.

Wskaźnik 15.3: W miarę możliwości przygotowuje się analizy na specjalne zamówienia użytkowników i informuje o nich opinię publiczną .

Wskaźnik 15.4: Można zezwolić na dostęp do mikrodanych do celów badawczych. Dostęp ten regulują ściśle zasady lub protokoły.

Wskaźnik 15.5: Metadane dokumentuje się zgodnie ze standardowymi systemami metadanych.

Wskaźnik 15.6: Informuje się użytkowników o metodologii stosowanej w procesach statystycznych, również o wykorzystaniu danych administracyjnych.

Wskaźnik 15.7: Informuje się użytkowników o jakości wyników badań statystycznych w odniesieniu do kryteriów jakości statystyk europejskich.